

บทที่ 4 เด็กปัญญาอ่อน

วัตถุประสงค์

หลังจากที่นักศึกษาได้เรียนจบบทนี้แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. บอกลักษณะทั่ว ๆ ไป ทั้งทางด้านร่างกายและพฤติกรรมของเด็กปัญญาอ่อนได้อย่างน้อย 5 ลักษณะ
2. อธิบายได้ว่าเด็กปัญญาอ่อนมีกี่ประเภท และเด็กแต่ละประเภทมีระดับสติปัญญาแตกต่างกันอย่างไร
3. บอกสาเหตุที่ทำให้เด็กเกิดมา มีลักษณะปัญญาอ่อนได้
4. แนะนำแนวทางในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับเด็กปัญญาอ่อนได้
5. เสนอแนะข้อควรปฏิบัติสำหรับผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กปัญญาอ่อนได้

สาระสำคัญ

1. เด็กปัญญาอ่อนแต่ละประเภทจะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากเด็กปกติทั้งทางด้านร่างกายและพฤติกรรม และสาเหตุที่ทำให้เด็กเป็นปัญญาอ่อนเน้นเกิดจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม
2. การจัดการศึกษาให้แก่เด็กปัญญาอ่อนควรเน้นในเรื่องของการสอนให้เด็กได้รู้จักช่วยเหลือตนเองเพื่อมิให้เป็นภาระแก่ผู้อื่น และการสอนเน้นทางด้านวิชาชีพมากกว่าทางด้านวิชาการ
3. ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กควรเข้าใจในธรรมชาติของเด็ก ไม่ควรไปคาดหวังต่อเด็กให้มากนัก

หมายเหตุ

บทนี้ครอบคลุมความรู้เกี่ยวกับเด็กปัญญาอ่อนในบทที่ 3 มา ก่อน

เด็กปัญญาอ่อน

เด็กปัญญาอ่อน

ลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปของเด็กปัญญาอ่อน

เด็กปัญญาอ่อนจะมีพัฒนาการตั้งแต่ในช่วงวัยทารกและตอนเด็กช้ากว่าเด็กปกติทั่วไป ตัวอย่างเช่น ในเรื่องของการนั่ง เดิน หรือพูดซึ่ง Illingworth (1955) ได้กล่าวไว้ว่า เด็กปัญญาอ่อนนั้นจะสังเกตได้จากที่เมื่อแม่พูดกับเด็ก เด็กจะไม่ค่อยหันมามองหน้าแม่ (โดยปกติเด็กอายุ 4 สัปดาห์จะเริ่มนั่งมองมาหากแม่เมื่อแม่พูดด้วย) แต่เด็กพาก็จะยังหลับตาและศีรษะโงนเงนไปมาอยู่) เด็กจะยิ้มได้ช้า เมื่อจับให้นั่งเด็กจะยังนั่งไม่ได้ ศีรษะยังไม่แข็ง ยังโงนเงนไปมา ซึ่งถ้าประมาณ 6 สัปดาห์ยังเป็นเช่นนี้อยู่แสดงให้เห็นแล้วว่า เป็นเด็กที่ผิดปกติ แต่อย่างไรก็ตาม Garrison & Force ก็ได้สรุปลักษณะทั่ว ๆ ไปของเด็กปัญญาอ่อนไว้ดังนี้

1. ลักษณะทางร่างกาย เด็กปัญญาอ่อนมักจะมีรูปร่างที่ไม่สมบูรณ์ มือ เท้าใหญ่ และยาวผิดปกติ บางคนจะมีลักษณะแคระแกร็น บางคนสูงใหญ่ผิดคนธรรมชาติ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1.1 ศีรษะ จะมีลักษณะสมองเล็กผิดปกติ หรือมีลักษณะหัวกะโหลกเล็กเป็นรูปกรวย (พาก Microcephaly) หรือบางพากมีลักษณะศีรษะใหญ่ผิดปกติ เพราะมีน้ำในสมองมาก (พาก Hydrocephaly) และบางรายศีรษะบิดเบี้ยวและแบนก็มี

1.2 ผม เส้นผมมักหยาบแข็ง มีขันตามร่างกายดกผิดปกติ แต่บางรายมีผมน้อยแต่ไม่ถึงกับศีรษะล้าน

1.3 หน้าผาก มักจะมีหน้าผากแคบผิดปกติ บางรายหน้าผากลาด (พาก Microcephaly)

1.4 ตา มักจะตาเล็ก หางลูกตาเฉี่ยวขึ้นข้างบน (พาก Mongolian) และมักเป็นโรคเกี้ยวกับตา บางรายมีเปลือกตาหนา (Cretinism)

1.5 ปาก มักจะมีปากหนา ปากแบบพร้อมทั้งมีน้ำลายไหลออกมาก และเป็นโรคปากนกกระจะก

1.6 ผิวนัง มักจะมีผิวนางบริเวณ (พาก Critinism) และมักเป็นโรคผิวนัง

1.7 ลิ้น มักจะโตเกินขนาดจนทำให้พูดไม่ชัด

1.8 พัน พันมักจะมีซีโต ฯ ขึ้นไม่เป็นระเบียบและพันเหยิน

2. ลักษณะของพฤติกรรม

- 2.1 การพูด มักเริ่มพูดช้ากว่าเด็กปกติ พูดแล้วผู้ฟังไม่เข้าใจ และพูดไม่ชัด ถึงแม้วัยจะมากแล้วก็ตาม
- 2.2 การเคลื่อนไหว การเดิน วิ่ง มักจะไม่กระนับกระเงงหรือเรียกว่าอีดอาด
- 2.3 การฟังและความเข้าใจ มักจะต้องพูดหลาย ๆ ครั้ง ซ้ำ ๆ กันจึงจะทำความเข้าใจได้
- 2.4 ประสาทสัมผัส มีความรู้สึกทางประสาทสัมผัสมาก บางรายได้รับอันตรายถึงเลือดออกก็ยังดูท่าทางเฉย ๆ
- 2.5 การตัดสินใจ มักตัดสินใจผิด ๆ และแปลง ๆ อยู่เสมอ เช่น ข้ามถนนโดยไม่กลัวจะถูกรถชน เอาของสกปรกทิ้งในบ่อ水 เป็นต้น (จึงทำให้ถูกกล่าวว่าดังง่าย)
- 2.6 อารมณ์ มักจะอ่อนไหวง่าย กลัว ควบคุมอารมณ์ไม่ได้เลย ดังนั้น เด็กพวgnี้ มักจะแสดงให้เห็นถึงความผิดหวัง หรือ ดีใจมากกว่าเด็กปกติ
- 2.7 ความจำ จำอะไรไม่ค่อยได้หรือจำได้น้อยมาก บางรายจำไม่ได้แม้แต่ชื่อตนเอง
- 2.8 ลักษณะอื่น ๆ เช่น ชอบง่วงเหงาหานอนบ่อย ปัสสาวะรดที่นอนบ่อย ๆ ไม่รู้จักรักษาความสะอาดทั้งของส่วนรวมและส่วนตัว

ลักษณะที่กล่าวมานี้ เป็นเพียงข้อสังเกตเบื้องต้นเท่านั้น แต่หากที่ดีแล้วควรจะต้องมีการทดสอบทางด้านเชาว์ปัญญาด้วยเพื่อป้องกันความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น แต่ข้อสำคัญก็คือ ถ้าหากว่า เด็กคนใดมีลักษณะข้อใดข้อหนึ่งหรือเพียง 2-3 ข้อ ไม่ควรที่จะเหมาไว้ เด็กคนนั้น เป็นปัญญาอ่อน เพราะจะเป็นการทำลายจิตใจและความรู้สึกของเด็กตลอดจนเป็นการทำลายอนาคตของเด็กไปด้วย

ประเภทของเด็กปัญญาอ่อน

เด็กปัญญาอ่อนจะมีชื่อเรียกด้วย ๆ กันแล้วแต่ละองค์กรซึ่งสรุปได้ดังนี้

Some Terminology for Mental Retardation

Organization	Generic Terms	More Specific Designation		
American clinics (earlier)	Feeble-minded	Moron	Imbecile	Idiot
American clinics (later)	Mental deficiency	Moron	Imbecile	Idiot
World Health Organization	Mental subnormality	Mild	Moderate	Severe
American Psychiatric Association	Mental subnormality	Mild	Moderate	Severe
British clinics	Amentia	Feeble-minded	Imbecile	Idiot
American, educational	Mentally retarded	Educable	Trainable	Custodial
British, educational	Amentia	Educational subnormal	Backward	
Approximate IQ-equivalent of British educational terminology	0-70	50-70	20-50	Below 20 or 30
American Association on Mental Deficiency Recommended IQ-equivalent of A.A.M.D.	Mentally retarded	Borderline	Moderate	Severe
Standard score ranges of A.A.M.D.	0-85	70-84	40-54	25-39
	-1.01 to below	-1.01 to	-3.01 to	Profound
	-5.00	-2.00	-2.01 to -3.00	Below 25
			-1.00	Below -5.00
			-5.00	-5.00

สาเหตุของการเป็นเด็กปัญญาอ่อน

Tredgold แบ่งสาเหตุของการเป็นปัญญาอ่อนออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. Primary amentia ซึ่งหมายถึงสาเหตุเกิดจากพันธุกรรม
2. Secondary amentia ซึ่งหมายถึงสาเหตุที่เกิดจากสาเหตุภายนอก เช่น การได้รับเชื้อโรค เป็นต้น

Doll ได้แบ่งสาเหตุของการเป็นปัญญาอ่อนออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. Endogenous type หมายถึงสาเหตุเกิดจากความผิดปกติของ psychobiological insufficiency

2. Exogenous type หมายถึงสาเหตุเกิดจากพัฒนาการของบุคคลต้องเบี่ยงเบนไปจากปกติอันเนื่องมาจากการสิ่งแวดล้อมภายนอก

Davenport ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเป็นปัญญาอ่อนว่าเกิดจาก

1. ความไม่ปกติของ germ plasma
2. ความผิดปกติในระยการปฏิสัณธิของไข่
3. ความผิดปกติในระยะ embryo
4. ความผิดปกติในระยะ fetus
5. ความผิดปกติในขณะคลอด
6. ความผิดปกติในระยะที่เป็นทารกและในวัยเด็ก

แต่อย่างไรก็ตามพอจะสรุปสาเหตุของการเป็นปัญญาอ่อนได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. พันธุกรรม
2. สิ่งแวดล้อม

1. พันธุกรรม ซึ่งนับว่าเป็นตัวถ่ายทอดลักษณะสำคัญจากบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลาน โดยอาศัยยีนส์ (genes) ถ้าหากว่า yein's ผิดปกติแล้วจะทำให้เด็กเป็นปัญญาอ่อนได้หรือเรียกว่า สาเหตุเกิดจากยีนส์นั่นเอง (genetic causes) เช่นจากการศึกษาของ Allen (1958) พบว่าพากบัญญาอ่อนชนิด Mongolism เกิดจากโครโมโซมผิดปกติซึ่งได้ผลเช่นเดียวกับการวิจัยของ Tjio และ Levan (1959) ที่พบว่าพาก Mongolism นั้นมีจำนวนโครโมโซมมากกว่าปกติ (โดยทั่วไปคนเราจะมีเพียง 46 โครโมโซม แต่เด็กพากนี้มีถึง 48 โครโมโซม) และ Gottesman (1963) ได้ค้นพบต่อไปอีกว่า สาเหตุของ Mongolism เกิดจากความผิดปกติของโครโมโซมคู่ที่ 47 และจากการวิจัยของ Goddard ที่ได้ศึกษาตระกูลของ Martin Kallikak พบว่าในขณะที่เกิดสมคราม Kallikak ได้แต่งงานกับคนบัญญาอ่อน ซึ่งต่อมาพบว่ามีลูกหลานที่มีลักษณะบัญญาอ่อนถึง 77 เปอร์เซ็นต์

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าพัฒนารูปแบบที่มีอิทธิพลต่อระดับสติปัญญาของเด็กมาก แต่ก็ยังไม่มีจำนวนเปอร์เซ็นต์ที่แน่นอน

2. สิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถแบ่งออกได้หลายอย่างด้วยกันดังนี้

2.1 ในระยะก่อนคลอด (Prenatal) ในขณะที่มารดากำลังตั้งครรภ์ มารดาอาจจะ

2.1.1 ได้รับเชื้อโรคหรือเกิดการติดเชื้อ (infection) เช่นมารดาเป็นหัดเยอรมัน ซิฟิลิต ซึ่งมีผลทำให้เซลล์ในสมองถูกทำลาย หรือเสื่อมคุณภาพ เช่นเด็กปัญญาอ่อนชนิด Microcephaly เกิดจากเยื่อสมองอักเสบขณะที่อยู่ในท้องแม่

2.1.2 การขาดโภชนาการที่ดี (Nutrition Deprivation) คือการที่มารดาได้รับอาหารไม่เพียงพอที่จะบำรุงร่างกาย ทำให้ร่างกายอ่อนแอ หรือการขาดพ่วงวิตามินต่าง ๆ ที่มีผลต่อเด็ก เช่นเดียวกัน

2.1.3 ความผิดปกติของต่อมไร้ท่อและฮอร์โมนบางชนิด เช่น จากการวิจัยของ Benda (1946) พบว่าเด็กปัญญาอ่อนชนิด Mongolism เกิดจากการทำงานของ Pituitary gland ไม่ปกติ ส่วนพวก Criticism นั้นเกิดจากการทำงานของต่อม Thyroid ผิดปกติ

2.1.4 การได้รับสารพิษต่าง ๆ (Toxic agents) ซึ่งอาจจะเป็นอันตรายต่อเนื้อเยื่อเซลล์ของสมอง ทำให้เซลล์ต่าง ๆ ทำงานไม่ได้ตามปกติ เช่นมารดาทานยาแก้ปวด ยานอนหลับ ตลอดจนของมีนเม่าต่าง ๆ เช่น ทั้งชา morphine เอโรบินและสุรา เป็นต้น

2.1.5 ลักษณะเลือดพ่อภัยเลือดแม่ไม่เข้ากัน (Rh-factor) เช่น พ่อมี Rh บวก แม่ มี Rh ลบ ลูกที่เกิดมาจะมี Rh บวกเหมือนพ่อ เมื่อลูกที่มี Rh บวกเหมือนพ่ออยู่ในท้องแม่ซึ่งมี Rh ลบ และต้องอาศัยโลหิตจากแม่ ลูกจะถูกลายเป็นสิ่งแผลกลบломของร่างกายของแม่ซึ่งเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของร่างกาย เมื่อมีสิ่งแผลกลบломเข้าสู่ร่างกาย หรือมีสิ่งแผลกลบломเกิดขึ้นในร่างกาย ร่างกายจะสร้างตัวต่อต้าน คือเม็ดโลหิตขาวขึ้นในกระแสโลหิต เม็ดเลือดขาวนี้จะต่อต้านหรือทำลายลูกในท้องทำให้แท้งไป แต่ถ้าไม่แท้งเด็กคลอดออกจากภายในเป็นเด็กพิการในหลาย ๆ ด้านรวมทั้งปัญญาอ่อนด้วย

2.2 ในขณะคลอด ซึ่งสาเหตุอาจจะเกิดจาก

2.2.1 การคลอดก่อนกำหนด (Pre-mature birth) ซึ่งมีผลต่อความผิดปกติของเด็กมาก จากการศึกษาพบว่า ความผิดปกติของสมองจะเพิ่มมากขึ้นถ้าหากของเด็กที่เกิดใหม่ลดลง พบร้าเด็กที่มีน้ำหนักน้อยกว่า 1,501 กรัม (ประมาณ 3 ปอนด์ 3 ออนซ์) จะมีความผิดปกติทางสมองถึง 50.9 เปอร์เซ็นต์

2.2.2 การได้รับอันตรายขณะคลอด (Birth injures) เช่นการวิจัยของ Schreiber พบว่าในขณะที่คลอด ถ้าหากว่าเด็กได้รับออกซิเจนไม่เพียงพอจะทำให้เยื่อสมองถูกทำลาย หรือในขณะกำคลอดนั้น บางครั้งมารดาตั้งครรภ์ผิดปกติ ซึ่งแพทย์ต้องอาศัยเครื่องมือ

ช่วยเหลือ เช่น ใช้คีมคีบ ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้อาจจะไปทำให้ระบบประสาทของเด็กได้รับความกระแทกกระเทือนทำให้สมองเสื่อมได้

2.3 ภัยหลังจากการคลอด (Postnatal Causes) มีเด็กจำนวนไม่น้อยที่เดียวที่ต่อนคลอดออกมารักษาด้วยสักชนิดปกติ แต่หลังจากนั้นเด็กเกิดได้รับเชื้อ เช่น ไวรัสจีงทำให้เด็กมีไข้สูงและเป็นสาเหตุให้เยื่อสมองเกิดถูกทำลาย ทำให้เป็นบัณฑุญาอ่อนได้ นอกจากนี้อาจจะเกิดขึ้นจากการได้รับอุบัติเหตุต่าง ๆ เช่น ตกจากที่สูง หลบล้ม เป็นต้น ซึ่งจะมีผลกระทบกระเทือนต่อระบบประสาทได้เช่นเดียวกัน

ประวัติการจัดการศึกษาของเด็กบัณฑุญาอ่อน

ในปี พ.ศ. 2499-2500 ผู้เชี่ยวชาญอนามัยโลกได้ทำการสำรวจสถิติของบุคคลบัณฑุญาอ่อนโดยวิธีสุ่ม ปรากฏว่า ในประเทศไทยมีเด็กบัณฑุญาอ่อนประมาณ 1 เบอร์เซ็นต์ของพลเมืองทั่วประเทศและบุคคลพากนี้มักจะถูกทอดทิ้งไม่มีใครให้ความช่วยเหลือหรือสนใจ ดังนั้น

ในปี 2503 กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขจึงได้จัดตั้ง “โรงเรียนบัณฑุญาอ่อน” ขึ้นโดยมี นายแพทย์รัชช ทศนาญาลี เป็นผู้อำนวยการคนแรก

พ.ศ. 2505 โรงพยาบาลได้รับเด็กบัณฑุญาอ่อนที่มีอายุระหว่าง 7-18 ปี ซึ่งมีทั้ง 3 ระดับคือระดับพอเรียนได้ ระดับพอฝึกได้ และระดับบัณฑุญาอ่อนขนาดหนัก

พ.ศ. 2506 โรงพยาบาลได้จัดชั้นเรียนพิเศษขึ้นสำหรับสอนเด็กบัณฑุญาอ่อนโดยมี 3 ชั้นเรียน

ต่อมา โรงพยาบาลได้รับพระมหากรุณาริคุณจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานรายได้จากการขายภาพนิทรรศ์ส่วนพระองค์ จัดสร้างอาคารสำหรับเด็กบัณฑุญาอ่อนขึ้นภายในโรงพยาบาล และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเปิด โรงเรียนราชานุกูล เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2507

ต่อมาในปีการศึกษา 2519 มูลนิธิช่วยคนบัณฑุญาอ่อนในพระบรมราชินูปถัมภ์ ได้เปิดโรงเรียนรับเฉพาะเด็กที่มีระดับสติบัณฑุญาาระหว่าง 50-75 ซึ่งเป็นระดับพอเรียนได้ขึ้นอีกแห่งหนึ่ง โดยจัดเป็นโรงเรียนราชภัฏแบบไป-กลับ (ประชาชนเวคน์ 1 ถ.ประชาชื่น บางเขน กรุงเทพ) และมูลนิธิฯ ได้กราบถวายบังคมพระมหากรุณาริคุณ พระราชทานนามโรงเรียนว่า “โรงเรียนบัณฑุญาลิก” โดยกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษาได้จัดส่งครูไปช่วยสอน

ปี พ.ศ. 2521 ทางโรงเรียนได้ขยายนัด้านการเตรียมงานฝึกอาชีพให้แก่คนบัณฑุญาอ่อน โดยจัดตั้ง โรงงานในอารักขา (Shelter Workshop) ขึ้น โดยรับเด็กบัณฑุญาอ่อนอายุ 14-21 ปี

เพื่อเข้าฝึกงานและหางานให้ทำ เช่นให้เด็กประกับชิ้นส่วนพลาสติกง่าย ๆ ส่งโรงงาน ทำให้คนปัญญาอ่อนมีงานทำและมีรายได้พอสมควรแก้อัตภาพและพอเลี้ยงตนเองได้¹

วิธีการจัดการศึกษาให้แก่บุคคลปัญญาอ่อน

ถึงแม้ว่าเด็กปัญญาอ่อนโดยทั่วไปจะมีความสนใจในระยะสั้นมาก ดังนั้นการที่จะช่วยให้เด็กมีความกระตือรือร้นและมีความตั้งใจนั้นจะต้องอาศัย ความพยายามจากผู้เป็นครูมาก โดยต้องอาศัย การกระตุ้นของระบบประสาทต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้ใช้ประสาททุกส่วนได้ คือการเห็น การได้ยิน การได้สัมผัสแต่ละตัว ได้กลิ่น รู้รส แต่การที่เราห่วงจะให้เด็กปัญญาอ่อนสามารถมีความรู้เท่าเด็กปกติทั่ว ๆ ไปย่อมเป็นไปไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตาม เรายังคงที่จะมีขั้นตอนในการให้การศึกษาแก่เด็กปัญญาอ่อน ดังนี้

1. อบรมให้เด็กรู้จักการปฏิบัติดนเป็นสมาชิกในครอบครัว รู้จักที่จะช่วยเหลือตนเองได้บ้าง เช่นการดูแลตนเอง คือการอาบน้ำ แต่งตัว รับประทานอาหารเองได้ รู้จักดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในบ้านของตนเองได้โดยไม่ให้เป็นภาระของบุคคลอื่นมากนัก

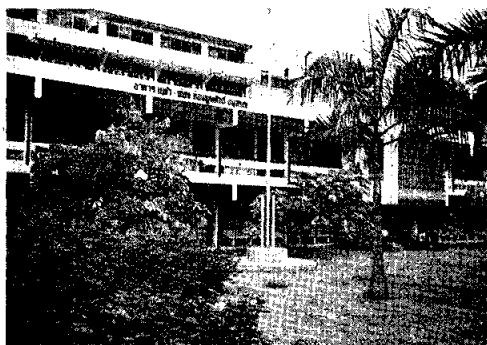
2. อบรมให้เด็กรู้จักปฏิบัติตนเป็นสมาชิกในสังคมได้ เช่น สอนให้เด็กรู้จักที่จะเข้ากับเพื่อนผุ่ง หมู่คนในสังคม รู้จักการใช้ชีวิตในสังคม เช่น สามารถช่วยคนอื่นได้ในการไปนอกบ้าน รู้จักการแต่งกายให้เหมาะสมสมกับกาลเทศะ สอนให้เด็กยอมรับตนเองและทำตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม รู้จักใช้เงิน การอ่าน การเขียน ตลอดจนการคิดเลขอย่างง่าย ๆ เป็นต้น

3. อบรมให้เด็กมีความรู้ในด้านวิชาชีพ เพื่อจะช่วยให้เขาสามารถเลี้ยงชีวิตของตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งอาศัยคนอื่นมากจนเกินไป งานที่คนปัญญาอ่อนจะทำได้สำเร็จมากที่สุดก็คืองานประเภทที่ไม่ต้องอาศัยปัญญามาก มักเป็นงานประเภทช่างฝีมือที่ไม่ต้องใช้ทักษะมากนัก เช่นถ้าเป็นหญิงก็เป็นพวกรับปักถักร้อย งานซักกีดเสื้อผ้า ทำอาหารอย่างง่าย ๆ ถ้าเป็นเด็กผู้ชายก็ควรเป็นช่างต่าง ๆ เช่น ช่างสถาน ช่างปูน เป็นต้น

แต่การที่เด็กจะสามารถได้รับการอบรมทั้ง 3 ด้านได้นี้ก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งทางบ้าน โรงเรียนและสังคมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของหลักสูตรของโรงเรียนนั้นเป็นเรื่องสำคัญมากที่จะต้องพยายามสนองทั้ง 3 ข้อให้ได้ หรือกล่าวสรุปได้ว่า หลักสูตรของโรงเรียนนั้นควรเน้นในด้านสังคมให้เด็กรู้จักปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นทั่วไปได้ ไม่ควรจะเน้นวิชาการมากเกินไปและเสริมด้วยการฝึกงานที่ไม่ต้องอาศัยทักษะมากนัก ดังรูปที่ 4.1 และ 4.2

1

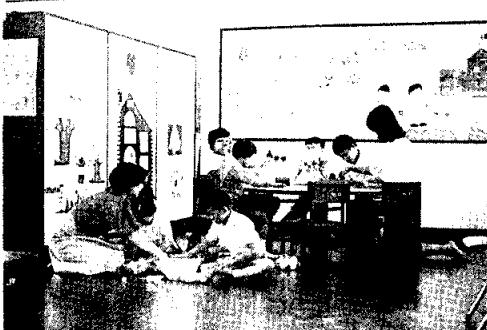
พัฒนา ภาสบุตร “การศึกษาสำหรับผู้พิการในประเทศไทย” วารสารการศึกษาแห่งชาติ ปีที่ 15 : 2 หน้า 13-14.

โรงเรียนปัญญาภูมิกร

โรงงานในห้องชั้นเรียน

แผนกอนุบาล

ปัญญาอ่อนวัยรุ่น

สอนให้รู้จักตัวเองโดยใช้กระดาษเงา

กิจกรรมเข้าจังหวะดนตรี

ฝึกทักษะสังคม

นันทนาการบำบัด

รูปที่ 4.1 การสอนเด็กปัญญาอ่อนในด้านต่างๆ

การฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคม

การฝึกปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิตในสังคม

ฝึกทักษะทางสังคม

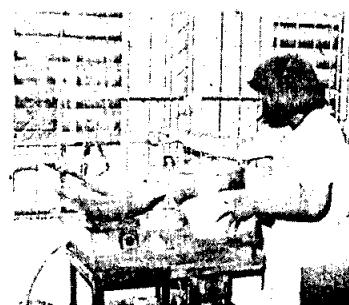
การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ

มีการฝึกอาชีพต่าง ๆ ให้แก่บุคคลปัญญาอ่อน ตามความสามารถของแต่ละคน

ฝึกอาชีพชาย นางพุน

ฝึกอาชีพหญิง กลองกุ่น

งานน้ำหน้า

งานเกษตร

รูปที่ 4.2 การฝึกทักษะทางสังคมและอาชีพให้แก่เด็กปัญญาอ่อน

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ทำหน้าที่เกี่ยวกับบุคคลปัญญาอ่อน

1. พ่อแม่ครัวทำใจให้ยอมรับความจริงและยอมรับว่าการเป็นบุญญาอ่อนนั้น เป็นเรื่องธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นในครอบครัวได้ ไม่ควรลงโทษตนเองหรือคนอื่น ไม่ควรหมกมุนคิดถึงสาเหตุในอดีต เพราะถ้าเป็นเช่นนี้แล้วจะมีผลกระทบกระเทือนต่อเด็กต่อไป เพราะพ่อแม่มักจะทะเลกัน ทางที่ดีพ่อแม่ครัวพยายามเข้าใจลูกโดยหมั่นพูดคุยกับนักวิชาการแขนงต่าง ๆ

2. พ่อแม่ครัวเข้าใจว่า เด็กบุญญาอ่อนก็มีความต้องการพื้นฐานเช่นเดียวกับเด็กปกติ ทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความรัก ความสนใจและความเอาใจใส่ หรือกล่าวได้ว่า พ่อแม่ครัวเลี้ยงเขาเหมือนเด็กปกติทั่วไป เช่นครัวพาเด็กออกไปพบสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด เท่าที่จะทำได้ ไม่ควรเก็บเด็กไว้เฉพาะในบ้าน เพราะจะเป็นการทำลายโอกาสของเด็กที่จะเกิดการเรียนรู้ในโลกของคนปกติทั่วไป

3 ไม่ควรเปรียบเทียบเด็กบุญญาอ่อนกับเด็กปกติ เพราะจะเป็นการจัดจุดอ่อนของเด็กมากยิ่งขึ้น และเมื่อจะซื้อของให้เด็กก็ควรให้เหมือน ๆ กับเด็กปกติ มิใช่ว่าให้เด็กปกติเล่นก่อนแล้วจึงค่อยให้เด็กบุญญาอ่อนต่อไป

4. ควรเข้าใจสมรรถภาพของเด็กบุญญาอ่อนว่ามีจิตความสามารถจำกัด และต่างกันหลายระดับ ดังนั้นอย่าไปห่วงผลอะไรจากเด็กให้มากนักว่า ผลที่ได้ออกมาต้องสมบูรณ์และรวดเร็วอย่างที่เราคิดนัก ผู้ปกครองควรช่วยให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ให้เด็กมีความสุขและเป็นอิสระแก่ต้นเองกันนั่นว่า เป็นการเพียงพอแล้วตึกว่าที่เข้าจะแสดงอาการเฉยเมยไม่สนใจและมีนิสัยชอบทำลาย

5. ควรเข้าใจว่า เด็กบุญญาอ่อนสามารถที่จะพัฒนาการเรียนรู้ได้ ถ้าหากว่าได้รับการสอนอย่างเหมาะสม นั่นก็คือการสอนจะต้องสอนช้า ๆ บอย ๆ สอนทีละอย่างและทีละขั้นตอน

ตัวอย่างของความรู้สึกของผู้ปกครองและผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กบุญญาอ่อน

รศ.สมพงษ์ ใจดี อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย¹

“ตอนแรกผมไม่รู้เลยว่าลูกไม่ปกติ แต่พอเห็นแก้ช้ำผิดปกติ เลยพาไปตรวจ ก็ยังคิดว่าแกจะดีขึ้น หลังจากที่ตรวจทุกโรงพยาบาลหมดแล้ว หมอถึงลงความเห็นว่าที่แกเป็นอย่างนี้เป็นพระโกรโมซومเจริญไม่เป็นปกติ เพ้ออิฐช่วงนั้น ผิดเดินทางไปต่างประเทศพอดีก็เลยไม่ได้ดูแลแก ก็รู้สึกผิดหวังเมื่อนักวินัย แต่สังสาร พยายามหาเหตุผล....ปกติแล้วผมจะพาเด็กไปทัวร์ แต่ความรู้สึกของคนไทยเมื่อมีลูกเป็นแบบนี้แล้ว มักจะเก็บอยู่กับบ้าน ปล่อยแก่เลยให้อยู่ตามบัญตามกรรมอยู่ก็คงหนึ่งต่างหาก เพราะฉะนั้นที่บอกว่า คนพึ่งการบุญญาอ่อนมีไม่

¹

สมพงษ์ ใจดี “คุยกับผู้ปกครองเด็กพิการ” กรุงเทพมหานคร (ปีนพิการสาขล'24) : 136.

มากนั้นอาจจะเป็นเพราะไม่ได้เดินเพ่นพ่าน ซึ่งเนื่องจากสาเหตุที่ว่ามา ก็ได้ ผมคิดว่าผู้ปกครอง ควรจะพาเด็กออกข้างนอกมากกว่า ผมเองไม่ว่าจะไปไหน ไปทานอาหารหรือซื้อปิ้ง พาแก่ไป หมด แต่เวลาอยู่บ้าน รู้สึกว่าแกจะร้องตัวกวนอยู่ในบ้าน ขอเสียอย่างหนึ่งของคนบ้านเรา ก็คือเวลาเห็นเด็กพากันนี้ มักจะมอง อาจเป็นเพราะไม่ค่อยเห็นก็ได้ พอมองแล้วก็ชุบชิบกัน ผมว่าถ้าแกโตกวนนี้ แกคงจะมีความรู้สึกมากกว่า แกถูกเพ่งเลึงหรือมองอย่างผิดปกติ ซึ่งจะทำ ให้แกไม่สบายใจได้

ลูกสาวผมนี่หลายอย่างแกรู้ เวลาผมพูดกับแกเหมือนกับคนไทยเรียนภาษาอังกฤษ คือ พูดไม่ได้แต่นึกอยู่ เพราะฉะนั้นเวลาครูพูดมา ก็จะเดาเรื่องนั้น และตอบแต่ช้าหน่อย เวลา แกอยู่กับพ่อแม่แกจะพูดได้เยอะ แต่เวลาอยู่กับคนแปลกหน้า แกไม่ค่อยตอบ ผมว่าแกฟังได้ ดีกว่า

ในความเห็นส่วนตัวของผมเกี่ยวกับการช่วยเหลือในบ้านเราสำหรับคนพิการประเภท นี้ยังน้อยมาก เท่าที่ผมทราบจำนวนเด็กที่เป็นแบบนี้ในประเทศไทยเป็นแสน แต่เด็กที่ได้เข้า โรงเรียนผมดูว่ามีไม่ถึง 10 เปอร์เซ็นต์ และก็มีโรงเรียนเพียงที่เดียวคือที่นี่ ลองคิดถึงเด็กต่าง จังหวัดสิครับ ไม่มีทางเลย โอกาสน้อยมาก และถ้าเด็กต้องมาอยู่ประจำที่โรงเรียนความรู้สึก ของเด็กคงจะแย่ลง ผมได้ทราบว่าเด็กบางคนมาอยู่ประจำแล้วหนึ่งลับก็มี อย่างไรก็ตาม เท่าที่ มือผู้สอนนี้ก็ได้ว่าไม่มีเลย สำหรับอนาคตของเด็กผมว่า ผู้ปกครองไม่ควรจะห่วงจะไร้กับแก มากนัก ถ้ามีเด็กอย่างนี้นครับ แกพูดไม่ได้ ถ้าหวังว่าจะพูดได้ ไม่ถึงกับต้องเรียนหนังสือ ก็พอแล้ว หรือถ้าพูดได้คล่อง อ่านหนังสือได้นิดหน่อยหรือทำการฝึกมือได้บ้าง นี่ก็อาจจะพอ แล้ว สำหรับบ้านเรา สิ่งที่ผมฝากไว้มีว่าจะเป็นปีคนพิการสากลหรือปีหนึ่กตาม คือ ผม อยากรอให้สังคมของคนประเภทนี้ให้ปกติที่สุด ผมว่าเขาก็พยายามปรับตัวจะเข้าสังคมอยู่แล้ว สังเกตเด็กๆ ที่นี่แล้ว จะเห็นว่าเขายพยายามทำตัวให้เหมือนกับเด็กปกติ พยายามช่วยเหลือ คนอื่นมากกว่าเด็กปกติตัวยังๆ ไป เขายพยายามแสดงออกว่า เขายังเป็นปกติ และถ้าเข้าชั้นรถเมล์ ได้ เขาก็จะไปเอง ขอเพียงแต่เราอย่าไปมองเขาอย่างดูถูก นอกจากนี้ ผมอยากให้ทางรัฐบาลให้ ความสนใจมากกว่านี้ เพราะว่ามีที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาด้วย บ้านเรายังขาดเรื่องการ ศึกษาระดับน้อย”

นายแพทย์รัสรช ทศนาณชลี ผู้อำนวยการโรงพยาบาลราชานุกูล¹

“เด็กปัญญาอ่อนก็เหมือนเด็กธรรมดานี่แหละครับ ต้องการความรักความอบอุ่น เพียง แต่เข้าพูดได้น้อย จึงแสดงความรู้สึกอกมาได้น้อย หรือไม่ได้เลย เมื่อไม่ได้แล้วเห็นว่าพ่อแม่ ไม่เข้าใจ คิดว่าพูดไม่รู้เรื่อง พากเขาจึงมักชดเชยโดยแสดงอาการแปลงๆ เช่นดื้อดึงบ้าง ปั๊บ

1

เรื่องเดียวกัน, หน้า 132-135.

รดที่นอน ผู้ร้ายร้องก็ได้ร้าเดลากลางวันบ้าง ผมอยากขอร้องให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองเห็นอกเห็นใจพวกเขานะบ้าง ไม่ใช่ให้ความรักแต่อย่างเดียว เราเคยทำไว้จัยเรื่องท่าทีของผู้ปกครองเด็กปัญญาอ่อน ปรากฏว่า แม้ส่วนใหญ่ประมาณ 80% รักลูก ส่วนพ่อเมีย 40% เท่านั้นเอง แต่ถึงอย่างไร แม่ที่รักลูกนั้นก็รู้จักแต่รัก ก็ไม่รู้ว่าควรจะปฏิบัติต่อลูกอย่างไร อย่างเช่น ชี้อ้อตุกตา มาก็ให้เด็กดีก่อน พอเสียแล้วถึงจะโอนมาให้เด็กปัญญาอ่อนเล่น เด็กก็ต้องน้อยเนื้อต่ำใจว่าได้ของเหลือเดินตลอดเวลา และเมื่อแสดงความรู้สึกอกอกมาเป็นคำพูดไม่ได้แล้วก็แสดงอาการประหลาดๆ ออกมาทดแทนการดูแลและท่าทีของผู้ปกครองตั้งกล่าวทำให้เด็กปัญญาอ่อน 5-10% เกิดความพิการทางจิตเพิ่มด้วย เพราะแกเกิดความสะเทือนใจ กล้ายเป็นเด็กที่พิการหั้งทางปัญญาและจิตใจไป.....ผมอยากบอกว่าเด็กปัญญาอ่อนก็มีหัวใจเหมือนกัน ต้องการความรักความเอาใจใส่เช่นเด็กธรรมด้า เพราะฉะนั้นพ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็กปัญญาอ่อนตลอดจนสังคมควรเห็นใจและเข้าใจพวกเขานะบ้าง”

ตัวอย่างของบุคคลพิการปัญญาอ่อนที่ได้รับรางวัลดีเด่น

นายพิศาล ณิยคุณ ดีเด่นสาขาวิชาศึกษา ประเภทพิการปัญญาอ่อน อายุ 17 ปี พิการปัญญาอ่อนแต่กำเนิด โดยมีความบกพร่องทางการฟังและการพูด ปัจจุบันกำลังเรียนอยู่ที่โรงเรียนปัญญาอ่อน ของโรงพยาบาลราษฎร์นุกูลระดับชั้น Educable 3 (เทียบเท่า ป.3) ประเภทไปกลับความสามารถที่มีชื่อเสียงคือ การวางแผนโดยใช้จินตนาการของตนเอง อาศัยจากการชอบขึ้นเดี่ยว มาตั้งแต่อายุ 7 ปี เคยเข้าประกวดวาดภาพในงานวันที่ระลึกนพิการทุกปี และได้ที่ 1 ทุกรอบ (จากภาพตัวอย่างข้างล่างนี้)

นายวรพล บุญฤทธิ์ ดีเด่นสาขาวิชานศรี ประเภทพิการปัญญาอ่อน อายุ 20 ปี พิการปัญญาอ่อนแต่กำเนิด ขณะนี้ฝึกอาชีพช่างไม้อยู่ที่โรงพยาบาลราษฎร์นุกูล นายวรพลได้รับการศึกษาที่โรงเรียนปัญญาอ่อนจนจบชั้น Trainable 3 ขณะนี้กำลังเรียนมีความสนใจในด้านการดีกลอง โรงเรียนปัญญาอ่อนจึงจัดให้ได้ฝึกเรียนดนตรีทุกวันหลังจากเลิกเรียนในชั้นเรียนแล้ว ปัจจุบันเล่นดนตรีเข้าวงเป็นประจำเดือนละ 1-2 ครั้ง โดยเล่นกับวงดนตรีของโรงเรียนปัญญาอ่อน

นายโบยิน ศรีพานิช ดีเด่นช่างฝีมือ ประเภทพิการปัญญาอ่อน อายุ 23 ปี พิการปัญญาอ่อนเมื่ออายุ 5 ปี เนื่องจากป่วยเป็นโรคหัด ปัจจุบันทำงานมีรายได้อยู่ที่โรงงานในอารักษ์ของโรงเรียนปัญญาอุปกรณ์ โดยเป็นเจ้าหน้าที่บรรจุอักษร ทั้งภาษาไทย อังกฤษ และตัวเลข ลงในแผ่นพลาสติก แล้วบรรจุกล่องเพื่อส่งบริษัท ปัจจุบันมีรายได้จากการทำงานในโรงงานในอารักษ์จนสามารถมีรายได้เลี้ยงตนเองและสมาชิกในครอบครัวเป็นอย่างดี

สรุป

เด็กปัญญาอ่อนมีลักษณะของรูปร่างที่ไม่ค่อยสมบูรณ์ นับตั้งแต่ลักษณะของศีรษะ เส้นผม หน้าผาก ตา ปาก ผิวนัง ลิ้นและฟัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีลักษณะของพฤติกรรม ที่ผิดปกติ เช่น ลักษณะการพูด การเคลื่อนไหว การตัดสินใจ และระบบประสาทสัมผัสที่ค่อนข้างช้า ตลอดจนยังมีลักษณะของอารมณ์ที่อ่อนไหวง่าย ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ และชอบง่วงเหงาหวานนอนบอย ๆ เป็นต้น

เด็กปัญญาอ่อนมี 3 ประเภทด้วยกัน (จากบทที่ 3) คือ

1. เด็กปัญญาอ่อนที่สามารถเข้ารับการศึกษาได้ (E.M.R.) มี I.Q. เท่ากับ 55-75
2. เด็กปัญญาอ่อนที่สามารถฝึกหัดได้ (T.M.R.) มี I.Q. เท่ากับ 35-55
3. เด็กปัญญาอ่อนที่ช่วยตนเองไม่ได้เลย (C.M.R.) มี I.Q. เท่ากับ 0-35

สาเหตุที่ทำให้เด็กมาเป็นปัญญาอ่อนคือ พันธุกรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสิ่งแวดล้อมนั้นนับตั้งแต่ในระยะก่อนคลอด ขณะคลอด และภายหลังการคลอด

สำหรับการจัดการศึกษาให้แก่คนปัญญาอ่อน ควรจะเน้นในเรื่องของการให้เด็กได้รู้จักช่วยเหลือตนเอง เพื่อมิให้เป็นภาระแก่ผู้อื่น และควรสอนเน้นทางด้านวิชาชีพมากกว่าทางด้านวิชาการ

นอกจากนี้ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับบุคคลปัญญาอ่อน ควรปฏิบัติต่อเด็กกลุ่มนี้ให้เหมือนกับเด็กปกติทั่ว ๆ ไป ต้องยอมรับความจริงว่าเด็กเป็นเด็กปัญญาอ่อน มีความสามารถจำกัด ดังนั้นอย่าไปคาดหวังกับพวกรเขามากนัก และต้องอดทนที่จะสอนให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยวิธีการสอนช้า ๆ บอย ๆ สอนทีละอย่างและทีละขั้นตอน

คำถามท้ายบทที่ 4

1. จงบอกลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปของเด็กปัญญาอ่อนทั้งทางด้านร่างกายและพฤติกรรม
มา. 5 ลักษณะ
 2. ท่านเข้าใจว่าเด็กปัญญาอ่อนมีกี่ประเภท และเด็กแต่ละประเภทมีระดับสติปัญญา
แตกต่างกันอย่างไรบ้าง
 3. จงกล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เด็กเกิดมา มีลักษณะเป็นปัญญาอ่อนได้พอสังเขป
 4. ท่านคิดว่าควรจะจัดการศึกษาอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับการสอนเด็กปัญญาอ่อน
 5. ท่านคิดว่าผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับเด็กปัญญาอ่อนควรปฏิบัติต่อพวกรебบ์เด็กเหล่านี้
อย่างไรบ้าง พอสังเขป
-